מתנותיה. הזרוע והלחיים והקיבה: **ולא ברכתי.** בסעודה לפני כהן דאמר מר (גיטין דף נט:) וקדשתו (ויקרא כא) לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון: **משניאי.** שגורמין לבני אדם לשנאותו שהרואה תלמיד חכם שפל לפני עם הארץ אומר אין נחת רוח בתורה: **לא נתכבדתי בו'.** מפרש לה ואזיל: **מרא.** פורי"ש בלעז: **וקא שקיל מיניה.** לכבדו ושאנה הוא: **דרית במאתיך.** שאתה נושא כלי כזה בעירך: **גווזי.** סריסין היו עבדיס משרתיס אותו וקא מחו ליה לר"ע סבורין היו שהיה קץ בחייו: **אם נאמר כבש.** את הכבש אחד תעשה בבקר[ג]: **ולא עמדתי על מדותי.** לשלש גמול רע למי שליערני: **ללמוד אני צריך.** אולי אוכל לקיים: **לולא פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך ואם אראך.** אלישע אמר כן ליהורס: **הבאים אחריך בהמה ירעו.** בתמיה (ג) אין טוב לך לחיות ימיס רביס כמוני שא"כ לא יטלו בניך בגדולתך ואתה נשיא והס כל ימיהס יהיו הליוטות: **הרהרתי.** דברי תורה: **בלא תורה.** גרסתי שגורה בפי תמיד: **(בחניכתו[מ]).** אס כינו שס לתבירו לגנאי: **ואמרי לה (בחכינתו[נ]).** אפילו אותו כינוי שמסודר ובא לו ממשפחתו שס דופי[נ] כמו כתב חניכתו וחניכתה דמסכת גיטין (דף פז:): **מתני'** מפשילין חבלים. והוא הדין לכל מלאכות אלא לפי שהפשלת חבלים צריך מקום מרווח פנוי ובית הכנסת גדול הוא ורחוי ומספיק לכך: **מפני עגמת נפש.** מניחין בו עשביס כדי שתהא עגמת נפש לרואיהן ושיזכירו את ימי בניינו ואת שהיו רגילין להתאסף שס ויבקשו רחמיס שיחזרו[פ] לקדמותו: **גמ'** אין אוכלין בהן גרסינן ואין אוכלין בהן דכולהו פירושא דקלות ראש הן. לשון קלות שמקילין אותה: ואין

כי קאמר איהו בשוין. וקשה מאי רבותא והא כתיב וקדשתו לכל דבר שבקדושה[ס] לברך ראשון וי"ל דשוין לאו דוקא אלא כלומר שהכהן נמי תלמיד חכם אמנס אינו חשוב כמותו ואפי' הכי לא היה רבי פרידא רוצה לקרות לפניו וגס צריך לומר דשאר כהניס היו כפופיס לרבי פרידא דאל"כ לא הוי רבותא כדחזינן פרק הניזקין (גיטין דף נט: ושס) דרב הונא לא הוי קרי בכהני אי לאו דרבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי דארעא דישראל הוו כייפי ליה ועי"ל דהא דאמר התס דרב הונא לא הוה קרי בכהני אלא משוס דשאר כהני כייפו ליה היינו דווקא בשבתות וי"ט דאיכא כיוופיא אבל בב' ובה' קורא שפיר בפני כהן אע"ג דלא הוי גדול כ"כ וכדיוקא זה יש בהדיא פרק הניזקין ורבי פרידא לא רצה לקרות בפני כהן אפילו בב' ובה' ורש"י פירש דהכא מיירי בברכת המזון וה"ג משמע לישנא דלא ברכתי מדלא קאמר ולא קריתי וברכת (ה) המזון לא נתקן להן משוס דרבי שלוס ואפי' הכי לא היה רוצה רבי פרידא לברך בפני הכהן: **תיתי** לי דלא **עבדי שותפות עם הכותי.** אפי' בענין שאינו יכול לבא לידי שבועה[פ] ואפילו יחול עליו שבועה יפטרנו דשרי בשאר בני אדם אפ"ה לא היה רוצה לעשות[ע]:

ועוד א"ר יהודה בית הכנסת שחרב. קשה מאי ועוד דהא לעיל[פ] הוה מקיל טפי מחכמים והכא הוא מחמיר ואס כן מאי ועוד וי"ל דקאי אהא דאמר ר' יהודה בריש[פ] מוכרין אותו לאס חבר ודוקא לאס חבר קאמר אבל סתס אינה יורדת מקדושתה והיינו ועוד דאמר ר' יהודה כלומר ועוד חומרא אחרת מלבד הראשונה[ק]:

אין אוכלין ואין שותין בהן. והא דאמר בריש ערבי פסחים (פסחים דף קא. ושס) דאורחין אכלו ושתו (ד) בבי כנישתא רוצה לומר בחדר הסמוכה לבית הכנסת: בתי

(מ) ולא ברכתי לפני כהן[מ] ולא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה[נ] דא"ר יצחק[מא] א"ר יוחנן אסור לאכול מבהמה שלא הורמו מתנותיה ואמר ר' יצחק[מב] כל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים א"ולית[מג] הלכתא כוותיה ולא ברכתי לפני כהן למימרא דמעליותא היא והא א"ר יוחנן כל תלמיד חכם שמברך לפניו אפילו כ"ג עם הארץ אותו ת"ח חייב מיתה שנאמר[א] כל משנאי אהבו מות[ד] אל תקרי משנאי אלא משניאי כי קאמר איהו בשוין שאלו תלמידיו את רבי נחוניא בן הקנה במה הארכת ימים אמר להם מימי לא נתכבדתי בקלון חברי ולא עלתה על מטתי קללת חברי וותרן בממוני הייתי לא נתכבדתי בקלון חברי כי הא דרב הונא דרי מרא אכתפיה אתא רב חנא בר חנילאי וקא דרי[נ] מיניה א"ל אי רגילת דדרית במאתיך דרי ואי לא אתייקורי אנא בזילותא דידך לא ניחא לי ולא עלתה על מטתי קללת חברי כי הא דמר זוטרא כי הוה סליק לפורייה אמר שרי ליה (ב) לכל מאן דצערן וותרן בממוני הייתי[ה] דאמר מר איוב וותרן בממוניה הוה שהיה מניח פרוטה לחנוני מממוניה שאל ר"ע את רבי נחוניא הגדול (אמר לו) במה הארכת ימים אתו גווזי[ג] וקא מחו ליה סליק יתיב ארישא דדיקלא א"ל רבי אם נאמר[ב] כבש למה נאמר אחד[ז] אמר להו צורבא מדרבנן הוא שבקוהו א"ל אחד[ו] מיוחד שבעדרו א"ל מימי לא קבלתי מתנות ולא עמדתי על מדותי וותרן בממוני הייתי לא קבלתי מתנות כי הא[ז] דר' אלעזר כי הוו משדרי ליה מתנות מבי נשיאה לא הוה שקיל כי הוה מזמני ליה לא הוה אזיל אמר להו לא ניחא לכו דאחיה דכתיב[ג] שונא מתנות יחיה ר' זירא כי הוו משדרי ליה מבי נשיאה לא הוה שקיל כי הוה מזמני ליה אזיל אמר אתייקורי דמתייקרי בי ולא עמדתי על מדותי[ח] דאמר רבא[ב] כל המעביר על מדותיו מעבירין ממנו[ט] כל פשעיו שנאמר[א] [ד] נושא עון ועובר על פשע למי נושא עון למי שעובר על פשע[ה] שאל רבי את ר' יהושע בן קרחה במה הארכת ימים א"ל קצת בחיי אמר לו רבי[ט] תורה היא וללמוד אני צריך א"ל מימי לא נסתכלתי בדמות אדם רשע דאמר ר' יוחנן אסור לאדם[ה] להסתכל בצלם דמות אדם רשע שנאמר[ה] לולא פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך ואם אראך ר"א אמר עיניו כהות שנאמר[ו] ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות משום דאסתכל בעשו הרשע והא גרמא ליה[ז] והאמר ר' יצחק לעולם אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה ונתקיים בזרעה שנאמר[ז] הנה הוא לך כסות עינים אל תקרי כסות אלא כסיית עינים הא והא גרמא ליה רבא אמר מהכא[ח] שאת פני רשע לא טוב בשעת פטירתו א"ל [רבי] ברכני א"ל יהי רצון שתגיע לחצי ימי ולכולהו לא אמר לו הבאים אחריך בהמה ירעו אבוה בר איהי ומנימן בר איהי חד אמר תיתי לי דלא אסתכלי בכותי[ט] וחד אמר תיתי לי דלא עבדי שותפות בהדי כותי[י] שאלו תלמידיו את ר' זירא במה הארכת ימים אמר להם מימי לא הקפדתי בתוך ביתי ולא צעדתי בפני מי שגדול ממני[יא] ולא הרהרתי במבואות המטונפות ולא הלכתי ד"א בלא תורה ובלא תפילין[יב] ולא ישנתי בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי ולא ששתי בתקלת חבירי ולא קראתי לחבירי (בחניכתו[מ]) ואמרי לה (בחכינתו[נ]): **מתני'** ועוד א"ר יהודה בית הכנסת שחרב אין מספידין בתוכו ואין מפשילין בתוכו חבלים ואין פורשין לתוכו מצודות ואין שוטחין על גגו פירות ואין עושין אותו קפנדריא שנאמר[ט] והשמותי את מקדשיכם[יג] קדושתן אף כשהן שוממין עלו בו עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש: **גמ'** ת"ר[יג] בתי כנסיות[יד] אין נוהגין בהן קלות ראש אין אוכלין בהן ואין שותין בהן[ס] ואין

הגהות וציונים

מ) ע"ש [בחולין] שהוא **רבה בר בר חנה** (גליון): **נ)** ס"א **שקיל** (גליון): **ג)** [גיר' הערוך **גואזי**] (גליון): **ד)** בכת"י ובע"י הסדר הוא למה נאמר אחד **מאי אחד מיוחד שבעדרו א"ל צורבא** מרבנן הוא **שבקוהו דליתי א"ל מימי** לא קבלתי וכו' (ועי' דק"ס): **ה)** בכת"י מעבירין **לו על** כל (כבר"ה וביומא): **ו)** צ"ל **בגוי** וכו' בהדי **גוי** (דפו"י שלפני הצענזור): **ז)** הב"ח בתענית מוסיף **בחכמה**: **ח)** [צ"ל **בחכינתו**] (גליון), בכת"י **בהכינתו**. וכ"ה בתענית ע"ש ברש"י ובתוס': **ט)** [צ"ל **בחניכתו** כך הגי' בע"י ומעתה מובן פרש"י על נכון דמייתי ראייה ממשנה גיטין פז ע"ב] (גליון): **י)** בכת"י ובראשונים נוסף **ובתי מדרשות** (ועי' שפ"א): **כ)** בתוספתא נוסף **ואין ישנין בהן**, ובתוס' ב"ב ג ע"ב ד"ה ועייליה משמע שהגי' בגמ' **ואין ישנין בהן לא שינת קבע ולא שינת עראי** (ביאור הגר"א סי' קנא ס"ג): **ל)** עי' תוספות ישנים ביומא וברש"ש שם ועי' כאן במרומי שדה: **מ)** [צ"ל **בחכינתו**] (גליון), בכת"י **בהכינתו**: **נ)** [צ"ל **בחניכתו**] (גליון):

מסורת הש"ס עם הוספות

מא) [חולין לז: מד:], **מב)** [חולין דף קלב: ע"ש], **מג)** עיין תוס' חולין קלא. ד"ה ה"ג, **ד)** [שבת קיד. עירובין נט.], **ה)** ב"ב דף טו:, **ו)** [יומא לד: ע:], **ז)** [חולין מד:], **ח)** ר"ה דף יז. יומא דף כג. ודף פז:, **ט)** ברכות סב., **י)** לעיל טו. ע"ש ב"ק לג., **כ)** תענית כ: ע"ש, **ל)** [תוספ' פרק ב], **מ)** עיין תוס' תענית כ: ד"ה בהכינתו, **נ)** [מו"ק כח:], **ס)** עיין סנהדרין סג:, **ע)** [עי' תוס' ברכות ב: ד"ה שמא ותוס' סנהדרין סג: ד"ה אסור], **פ)** כז:, **צ)** [עי' תוס' עירובין כג. ד"ה אילימא].

הגהות הב"ח

(מ) גמ' ולא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה ולא ברכתי לפני כהן[ע] דאמר רבי יצחק: **(ב)** שם שרי ליה מריה לכל מאן: **(ג)** רש"י ד"ה הבאים וכו' בתמיה כלומר אין טוב: **(ד)** תוס' ד"ה אין אוכלין וכו' ושתו וגנו בבי כנישתא: **(ה)** [מכת"י ד"ה כי קאמר וכו' ובברכת המזון כל"ל]:

הגהות הגר"א

[א] גמרא נושא עון ועובר על פשע למי עובר על פשע למי שנושא עון. (כך שמע הכותב מפיו):

גליון הש"ם

גמ' שאל רבי את ר' יהושע ב"ק. עי' ב"ב דף קיג ע"א תוד"ה ומטו בה: שם להסתכל בצלם. דוקא להסתכל בו ביומר ולהתבונן בו בצלמו ובדמותו אבל ראיה בעלמא שרי. מ"א ספי' רכה:

ליקוטי רש"י

כל משנאי אהבו מות. תורה אמרה להאי קרא בפרשת ה' קנני [עירובין צט.]. **מזמני ליה.** לאכול אצלס [חולין מד:]. **שונא מתנות יחיה.** מאחר שהוא שונא מתנות כל שכן ששונא את הגזל [משלי טו, כז]. **אתייקורי דמתייקרי בי.** נכבדין הס במה שאני סועד אצלס והנאתס היא ואין זו מתנה [חולין מה.]. **המעביר על מדותיו.** שאינו מדקדק למדוד מדה למצערים אותו ומניח מדותיו והולך לו כמו אין מעבירין על המצות (יומא לג.) אין מעבירין על האוכלין (עירובין סד:) מניחן והולך לו. **מעבירין ממנו כל פשעיו.** אין מדת הדין מדקדקת אחריהן אלא מניחתן והולכת [ר"ה יז.]. **רבי יהושע בן קרחה.** הא דגרסינן בכוליה הש"ס רבי יהושע בן קרחה היינו בן של ר"ע כדגרסינן התס (שבועות ו.) אמר לו ר' יהושע בנו של ר"ע לר"ע [בכורות נח. ע"ש בתוס']. יהושע בנו של ר' עקיבא הוא יהושע בן קרחה שר' עקיבא קרא סיה כדאמרי' בבכורות (נח.) חוץ מן הקרא הזה [שבועות ו.]. **תיתי לי.** ישולם שכרי [שבת קיט.]. שכר טוב [בכורות ל.]. **ולא הלכתי ד"א בלא תורה.** דכל שעתא הוה גרים. **[בחכינתו].** שמכניס לו בני אדם [לגנאי] כגון שס לוי. **[בחניכתו].** כמו חניכת אבות בגיטין עד י' דורות (גיטין פח.) [תענית כ:]. שס לוי של משפחה כולה [גיטין פז:]. **קפנדריא.** מקצר הילוכו דרך בית הכנסת [לעיל כז:]. לקצר הילוכו שלא להקיף ויכנס בפתח זה ויצא בשכנגדו ולא בשכנגדו ולא לעשות צרכיו [יבמות ו:]. לקצר דרכו דרך בהכ"נ ליכנס בפתח זה ולצאת כנגדו ולשון קפנדריא מפרש בברכות (סב:) אדמקיפנא אדרי איעול בהא עד שאני מקיף סביב השורות הללו אכנס בזה ואקצר דרכי ודרי שורות במיס [סוטה לט.].

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' יד:
כח ב מיי' פ"ב מהל' תשובה הלכה י טוש"ע א"ח סי' תרו סעיף א בהג"ה:
כט ג מיי' פ"ג מהל' ק"ש הלכה ד טוש"ע א"ח סי' פה ס"ב:
ל ד מיי' פ"ד מהל' ת"ת הל' ט טוש"ע י"ד סי' רמו סעיף טז:
לא ה מיי' פי"א מהל' תפלה הלכה יא סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' קנא סעיף י:
לב ו מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף א:

רבינו חננאל

מתני' ועוד א"ר יהודה בית הכנסת שחרב אין מספידין בו ואין מפשילין לתוכו חבלים ואין פורשין בתוכו מצודות ואין שוטחין על גגו פירות ואין עושין אותו קפנדריא שנאמר והשמותי את מקדשיכם קדושתן בהן אף כשהן שוממין. עלו בו עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש: ת"ר בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש אין אוכלין ואין שותין

תורה אור השלם

א) וְחֹטְאַי חֹמֵס נַפְשׁוֹ כָּל מְשַׂנְאַי אָהֲבוּ מָוֶת:
[משלי ח, לו]

ב) אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֹּקֶר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם:
[במדבר כח, ד]

ג) עֹכֵר בֵּיתוֹ בּוֹצֵעַ בָּצַע וְשׂוֹנֵא מַתָּנֹת יִחְיֶה:
[משלי טו, כז]

ד) מִי אֵל כָּמוֹךָ נֹשֵׂא עָוֹן וְעֹבֵר עַל פֶּשַׁע לִשְׁאֲרִית נַחֲלָתוֹ לֹא הֶחֱזִיק לָעַד אַפּוֹ כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא:
[מיכה ז, יח]

ה) וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע חַי יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו כִּי לוּלֵי פְּנֵי יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה אֲנִי נֹשֵׂא אִם אַבִּיט אֵלֶיךָ וְאִם אֶרְאֶךָּ:
[מלכים ב' ג, יד]

ו) וַיְהִי כִּי זָקַן יִצְחָק וַתִּכְהֶין עֵינָיו מֵרְאֹת וַיִּקְרָא אֶת עֵשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּנִי:
[בראשית כז, א]

ז) וּלְשָׂרָה אָמַר הִנֵּה נָתַתִּי אֶלֶף כֶּסֶף לְאָחִיךְ הִנֵּה הוּא לָךְ כְּסוּת עֵינַיִם לְכֹל אֲשֶׁר אִתָּךְ וְאֶת כֹּל וְנֹכָחַת:
[בראשית כ, טז]

ח) שְׁאֵת פְּנֵי רָשָׁע לֹא טוֹב לְהַטּוֹת צַדִּיק בַּמִּשְׁפָּט: [משלי יח, ה]

ט) וְנָתַתִּי אֶת עָרֵיכֶם חָרְבָּה וַהֲשִׁמּוֹתִי אֶת מִקְדְּשֵׁיכֶם וְלֹא אָרִיחַ בְּרֵיחַ נִיחֹחֲכֶם:
[ויקרא כו, לא]